

Makale tarihçesi: Alındı: 1 Mayıs 2020

DOI: <https://doi.org/10.33182/gd.v7i1.688>

Editörden: KOVID-19'un Uluslararası Hareketlilik ve Göçmenliğe İlişkin Etkisi Üzerine

İbrahim Sirkeci¹
Mehmet Gökay Özerim²
Tuncay Bilecen³

Göç Araştırmaları Gündemi

Elimizdeki mevcut verilere göre ilk vakanın 2019 yılı Aralık ayı sonunda Çin'in Vuhan kentinde tespit edilmesi ve Ocak ayı itibarıyla diğer ülkelerde de vakaların ortaya çıkmasıyla KOVID-19 salgınının yarattığı ilk etki, küresel bir kriz algısı oldu. Ancak virüs ve salgın, bu küresel niteliğinden beklenmeyecek bir yan etki doğurdu ve "sınır tanımayan" bir soruna dönüşerek ulusal sınırlara yönelik önlemler dönemini başlattı. Göçmen nüfusu ve insan hareketliliğiyle KOVID-19 salgınının yayılımı arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır (Sirkeci ve Yüceşahin, 2020). Bu ilişki salgına karşı alınabilecek önlemlerin planlanmasında olumlu bir payanda olarak görülebilir; ancak aynı zamanda göçmen karşıtlığını körükleme yönünde bir etkisi de olabilir. KOVID-19 salgını, insan hareketliliğinin uluslararası bazda tartıştığımız bütün anlamlarından bağımsız olarak, tecrit önlemleri kapsamında insanların hem uluslararası hem de mikro düzeyde günlük hareketliliklerinin de sınırlandırılması beraberinde getirdi. Dolayısıyla sınır ötesi hareketliliğin dışında, insanların kamusal alandaki hareketliliği de devletlerin önlemleri kapsamında kısıtlandı veya kişilerin bireysel tercihleri kapsamında azaldı. Bazı ülkelerde şehirler arası yolculuklar izne bağlı hale geldi veya tamamen yasaklandı.

Dergimizin bu sayısını hazırladığımız dönem içerisinde salgının birçok konu ve alanla birlikte uluslararası hareketlilik ve göçmenlik üzerinde nasıl etkiler yaratacağına ilişkin kaygılar devam etmektedir. Salgın ve takip eden önlemlerin dolaylı etkileri özellikle kayıtdışı çalışma (Williams ve Kayaoglu, 2020), göçmen dövizleri (Sirkeci, 2020), yabancı ve göçmen düşmanlığı, yoksulluk ve salgın sonucu ölümlerde göçmen ve azınlıkların deneyimledikleri dezavantajlar gibi alanlarda görülmeye başlandı. Hem bu

¹ İbrahim Sirkeci, Regents Üniversitesi Londra'da Ulusötesi İşletme ve Yönetim Araştırma Merkezi Direktörü, Londra, Birleşik Krallık. E-posta: sirkeci@regents.ac.uk.

² Mehmet Gökay Özerim, Yaşar Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, İzmir, Türkiye. E-posta: gokay.ozerim@yasar.edu.tr.

³ Tuncay Bilecen, Kocaeli Üniversitesi Kandıra MYO, Türkiye ve Regent's Üniversitesi Londra, Birleşik Krallık. E-posta: tuncay.bilecen@kocaeli.edu.tr.

2 COVID-19'un Uluslararası Hareketlilik ve Göçmenliğe İlişkin Etkisi Üzerine

alanların hem de diğer ilgili göç süreçlerinin daha detaylı analizlere gereksinimi olduğu şüphesiz. Bu bağlamda, *Göç Dergisi*'nin bundan sonraki birkaç sayısını salgın, sağlık, göç konularını etraflıca irdeleyen özel sayılar olarak planladık.

Salgının başlangıcı, ilerlemesi ve henüz tam olarak bilmediğimiz sonrası olmak üzere üç safha açısından baktığımızda, daha ilk safhayı oluşturan başlangıcında bile "sınırlar" ve "göçün" KOVİD-19 ile bir arada düşünülmesinin aslında bir tesadüf veya zorlama bir akademik merakın sonucu olmadığını söylememiz mümkün.

Öncelikle KOVİD-19, küresel bir salgın olarak özü itibarıyla hem insan hareketliliği ve sınırlarla ilgili hem de sınır ötesi bir mevzu niteliği taşıyor. Daha da önemlisi, devletler tarafından ortaya konan önlem paketleri bu niteliğini pekiştiriyor. Örneğin, 2020 yılı Nisan ayı itibarıyla alınmış olan önlemler kapsamında 167 ülke tamamen ya da kısmi olarak sınırlarını kapatmış bulunuyor (UNHCR, 2020). En az 57 ülkenin ise bu kapanma sürecinde iltica arayanlara da sınırlarını kapattığını, Cenevre Anlaşması'nın ülkelerce bu süreçte askıya alınabildiğini gözlemliyoruz.

Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) konuya ilişkin güncel raporları, ulus devletlerin bu süreç içerisinde sadece sınırlarını kapatarak değil başka yöntemlerle de kısıtlamaya gidebildiğini gösteriyor. Bu kısıtlama araçları, belirli ülke ve bölgelerden ve belirli ülke ve bölgelere yolculuk sınırlandırmalarını, seyahat ve sınır ötesi hareketlilik için ek sağlık şartları getirilmesini, ek vize düzenlemelerini, uyuşma bağlı kısıtlamaları ve hareketlilik için istenen belgelerde sayı ve çeşidin değişmesini kapsayabiliyor. Bu kapsamda, yine 2020 yılı Nisan sonu verilerine göre 215 ülke, 50 binin üzerinde seyahat sınırlaması uygularken sınırlardan giriş için istenen belgelerde yaklaşık yüzde 20, tıbbi gerekliliğe dayalı şartlarda yaklaşık ise yüzde 10 oranında artış görüldüğü not edilmiş bulunuyor (IOM, 2020a).

Tüm bu veriler, devletlerin refleks olarak öncelikle sınır kontrollerini artırdığını ve hareketliliği kısıtladığını gösteriyor. Diğer yandan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) başta olmak üzere birçok kuruluş tarafından devletlere sınırlara ilişkin kısıtlamaların insan haklarına ve mülteci koruma standartlarına uygun olması çağrıları da yapılıyor.

Bu bağlamda sınırların "içi" de salgın bağlantılı kısıtlamalardan azade değil. Göç ve nüfus hareketliliği çalışmalarının kapsamının dış göç yanında iç göç ve daha ötesinde yerel düzeyde adres değiştirmeleri ve rutin hareketlilikleri de kapsadığını unutmamak gerekir. Çin'deki eyaletler düzeyinde sınır kapatmalar ve iç göç ile salgın arasında kurulan ilişki (örn. Quilty vd., 2020; Kurahashi, 2020) ve seyahat sınırlamaları (Liu et al., 2020) önümüzdeki dönemde göç araştırmacılarının gündemi olacaktır.

KOVİD-19 salgını göç ile ilgili süreçleri ve mekânizmaları da etkiledi ve bu etki devam edecek. Bunların bir kısmı dolaylı diğerleri ise doğrudan etkiler. Örneğin, ABD ile Meksika arasındaki göçmen dövizleri trafiği Mart 2020'de aniden katlanarak arttı. Bunun, salgın krizi nedeniyle göçmenlerin

ABD ekonomisine olan güvenlerinin azalmasıyla ilgili olduğunu düşünüyoruz. Benzer hareketler başka göç koridorlarında da olmuş olabilir.

Salgının göç ve ilgili süreçlere olumsuz etkilerinin belki de en sert görüldüğü alan ise ayrımcılık ile yabancı ve göçmen düşmanlığını tetikleyici söylemler. İngiltere gibi ülkelerde salgınla mücadelenin ön saflarında göçmen işçilerin yer aldığı sağlık sektörü nedeniyle göçmen karşıtı söylemler geçici de olsa güç kaybetmiş görünebilir. Ancak Çin ve ABD örneklerinde görüldüğü üzere virüsün dışardan geldiği ve belli bir menşeye ülke taşıdığı yönünde iddialar üzerine tepkisel tavırların geliştiğini biliyoruz. Bunun salgınla mücadelenin sıcak dönemi sona erince daha ciddi göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığına tahvil edilmesi muhtemel. Bu aynı zamanda köken kaynaklı ayrımcılık ve eşitsizliklerin de önümüzdeki dönemde daha kolay meşrulaştırılması ve yaygınlaşması anlamına gelebilir.

Bu bağlamda, salgının ilerleme safhasını ele aldığımızda ise sürecin ortaya çıkardığı “eşitsizlik”, hareketlilik ve göçmenlik kavramlarıyla birlikte tartışabileceğimiz bir diğer önemli konu olarak karşımıza çıkmakta. Maalesef küreselleşmenin kendisi gibi küresel krizler de herkesi eşit etkileyen ve homojen dağılan bir nitelik taşıyor. Öyle ki toplumdaki hassas gruplar salgına karşı devletler tarafından sağlanan olanaklardan erişim sıkıntıları nedeniyle aynı oranda yararlanamıyorlar. Göçmenlerin de içerisinde yer aldığı bu hassas gruplar, her türlü önlem ve koruma şemsiyesinin dışında ve tehlikelere açık kalabiliyorlar. Erişilemeyen hizmetler, bazı ülkelerde sosyal yardımlar bazı ülkelerde ise sağlık veya eğitim hizmetleri olabiliyor. Önemli bir örnek olarak, herkesin yararlanabileceği uzaktan eğitimden bile bir takım teknolojik imkânsızlıklar nedeniyle çoğu hassas grup üyesinin yararlanamadığını görebiliyoruz. Ya da salgın sürecinde devletler, geri dönmek isteyen sadece bir grup ve kısıtlı sayıda vatandaşına özel uçuş önlemleri sunabiliyor ve böylece kapanan sınırlara rağmen uluslararası hareketlilik, sınırlı bir gruba tanınan imtiyaz niteliğine bürünebiliyor.

Diğer yandan krizin ve ilgili önlemlerin eşitsiz dağılımı, göçmen ve mülteciler arasında da buldukları koşullara göre farklı etkiler yaratabiliyor. Örneğin, kent mültecileri zaten kırılan olan sektör ve işlerdeki pozisyonlarını kaybetme ya da salgına rağmen çalışmaya devam etmek zorunda kalma tehdidini yaşarken farklı coğrafyalardaki yoğun nüfuslu kamplarda yaşayan mülteciler için “sosyal mesafe” önlemi neredeyse imkânsız bir çözüm niteliği taşıyor.

Tüm bu süreç içerisinde, “sosyal mesafe” kavramının hem göçmenler hem de mülteciler için farklı boyutlarıyla tartışmalı bir kavram haline dönüştüğünü söyleyebiliriz (Gholami, 2020). Kamplarda yaşayan ya da kamp dışında ama güvencesiz işlerde çalışmaya devam etmek zorunda olanlar için “sosyal mesafe” pratikte zaten uygulanamıyor. Bununla birlikte, salgın döneminin dinamikleri dolayısıyla bazı toplumlarda halihazırda var olan yabancı düşmanlığının artmasını ve beraberinde hiç kapanamayacak

4 COVID-19'un Uluslararası Hareketlilik ve Göçmenliğe İlişkin Etkisi Üzerine

bir sosyal mesafenin oluşmasını göçmenler için ilerleyen dönemde bir başka risk olarak değerlendirmemiz gerekir. Bu risk ise aslında göçmenlerle yerel toplum arasındaki mesafenin birçok ülkede daha da fazla açılma ihtimalini gündeme getiriyor. Sınırların yükselmesi ve artan güvenlik önlemleriyle birlikte yeniden tartışmaya açılan bir "hareketliliğin kriminalize edilmesi" dönemi yaşanırken (Mountz, 2020) salgının göçün ve göçmenlerin hem "hastalık yayıcı" olduğuna dair önyargıları arttırmasını hem de bu grupları salgın döneminin yaratacağı muhtemel ekonomik krizlere bağlı kaynak paylaşımı kavgasında tehdit olarak daha da fazla konumlandırılabilceğini ilerleyen dönemde sıkça tartışabiliriz. Bunun ilk sinyallerini mevcut siyasi söylemler içerisinde görebilmemiz mümkün. Örneğin, ABD Başkanı Donald Trump, KOVID-19 krizi nedeniyle ABD'de daimi ikamet arayan yabancı uyrukluların başvurularının altmış günlüğüne durduracağını söyledi (BBC, 2020a) ve virüsün neden olduğu ekonomik daralmanın da faturasını göçmenlere keserek KOVID-19 nedeniyle ABD'ye tüm göçü geçici olarak askıya almak için bir yürütme emri imzalayacağını duyurdu (BBC, 2020b). Diğer yandan kaynak paylaşımı kavgaları ve beraberindeki çatışmaların farklı bölgelerde daha fazla mülteci yaratabileceği ve daha fazla kişinin zorunlu sebeplerle ülkelerini terk etmek zorunda kalabileceğini de riskleri sıralarken göz ardı etmemeliyiz.

Göçmenlerin bu süreçte karşı karşıya kaldığı tehditler; KOVID-19 kapma risklerinin artması, yeterli bakıma erişmelerinin zorlaşması, psiko-sosyal sorunlarının ortaya çıkması veya derinleşmesi ve gelir güvenliklerine ilişkin risklerin artması şeklinde sıralanabilir (Guadagno, 2020: 4). Ancak daha da önemlisi, salgının tüm bu hassasiyetlerine rağmen birçok ülkenin kriz ve afet planlarında göçmenlerin görünür olmadığını da ortaya çıkarmış bulunuyor (IOM, 2020b). Uluslararası Göç Örgütü (IOM) 2020 yılı Nisan ortası verilerine göre KOVID-19'dan en fazla etkilenen (vaka ve kayıp sayılarına göre) ilk 10 ülkenin 9'unda göçmen nüfus oranı yüzde 10 ve üzerinde seyrediyor (Guadagno, 2020: 3). Diğer yandan KOVID-19 vakalarının yoğun olarak görüldüğü bu ülkelerde salgın sadece ülkede yaşayan göçmenlerin durumunu kötüleştirme tehdidi taşıyor; çünkü bu ülkelere gelen göçmen dövizlerinde göçmenlerin iş kaybı sonucunda yaşanan düşüşler kaynak ülkelerde buna bağlı gelirin de azalmasına sebep olabileceken (Yayboke, 2020) zaten ekonomik güvensizlik içerisindeki bu ülkelerin ilerleyen dönemlerde daha da kırılğan hale geleceklerini gösteriyor.

Tüm bu çerçeve içerisinde KOVID-19 salgınının sadece uluslararası hareketlilik üzerinde değil tüm alanlarda etkisini en fazla belirleyecek iki unsur olarak beraberinde getirdiği veya getireceği muhtemel eşitsizlik ve yoksulluk tehditlerinin devletler tarafından nasıl yönetileceği ve bu alanda küresel yönetişimin işlerlik kazanıp kazanmayacağı olacağını söyleyebiliriz. Bu kapsamda, aslında göç ve hareketlilik açısından baktığımızda salgının henüz çok yeni sayılabilecek Küresel Göç ve Mülteci Mutabakatları için de

bir test alanı yarattığı düşünülebilir. Fakat mevcut durum, işlerliği zaten normal koşullarda da kuşkuyla yaklaşılacak bu girişimlerin etkin birer küresel dayanışma aracı olarak kullanılamayacağı yönünde kaygıları besler nitelikte ilerliyor. KOVİD-19 salgını, göç yönetimi konusunda zaten son yıllarda sınıfta kalmış olan uluslararası toplumun; küresel dayanışma, külfet paylaşımı ve küresel liderlik gibi konulardaki zaafının bu döneme özgü olmadığını, uluslararası toplumun ve ulus devletlerin her türlü “kriz” ve “felaket” için bu kavramları etkinleştirme konusunda çoğu zaman gönülsüz ya da yavaş kalabileceğini gözler önüne seriyor. Uluslararası toplumun önünde; koordineli şekilde küresel bir insani plan üzerinde uzlaşmak, hareketliliğin izlenmesi ve sürdürülebilirliği için etkin ortaklıklar geliştirmek, koruma da dahil uluslararası düzeyde temel hizmet ve ihtiyaçlara erişimi sağlamak başta olmak üzere bir dizi yapılacaklar listesi ve buna ilişkin veri bulunmakta (IOM, 2020b). Bununla birlikte salgın sürecinde göçmenler ve hareketlilik üzerine bahsi geçen önlemlerin her biri, aslında kolayca fark edilebilecek fakat devletlerin ve kurumların çoğu zaman önceliklerinde yer alamayan konular arasında yer alıyor. Belki de tam da bu nedenle Noam Chomsky'nin KOVİD-19 salgınının önlenilebileceğini, bununla ilgili tüm bilgilerin zaten elde var olduğunu; ancak siyasal sistemlerin bunu dikkate almak istemediği yönündeki açıklamasını hatırlamak gerekiyor (Aljazeera, 2020). Bu da bize göç de dahil olmak üzere devletlerin karşılaştığı krizlerde sorunu çözecek veri ve bilgiye sahip olmaktan öte bu verinin ve bilginin hangi önceliklere göre değerlendirildiğini gösteriyor.

Bu sayıda;

Bu çerçevede, yeni sayımızda hem bu güncel tartışmaları hem de göçle ilgili farklı konuları yansıtan çalışmalara yer verdik. Sirkeci ve Yüceşahin, KOVİD-19 salgınının hangi ülkelere ne kadar yayılabileceğine ilişkin göç ve seyahat yoğunluğu üzerinden geliştirdikleri modeli bu sayıda İngilizce orjinalinden Türkçeleştirdiğimiz “Göç ve Koronavirüs: Nüfus Hareketliliği Verileri Üzerinden KOVİD-19 Salgınının Analizi” başlıklı çalışmalarında tartışıyorlar. Yazarlar çalışmalarında göçmen stok verilerini ve seyahat hacmi verilerini insan hareketliliği çerçevesinde değerlendirerek göç ile salgının yayılma hızı arasında güçlü istatistikî ilişkiler tespit ediyorlar.

Sönmez Efe, “Ahlaki Değerlerin ‘Devlet Sınırları’ ve ‘Göçmen İşçilerin Üyelik Statüsü’ Anlamları Üzerine Etkisi” başlıklı makalesinde ahlaki değerlerin bölgesel sınırlar ve göçmen işçilerin üyelik statüsü kavramlarının anlamı üzerindeki etkisini ahlaki yapılandırmacı bir yaklaşımla değerlendiriyor.

Saylan, “Luis Valdez’in Seçilmiş Oyunlarında Chicano Kültürü Yansımaları” başlıklı çalışmasında Valdez’in, Zoot Suit, Bandido! ve I Don’t Have to Show You No Stinking Badges! isimli seçilmiş üç oyunu üzerinden kendi topraklarında göçmen konumuna düşen Chicanosların öz kültürleriyle

kurdukları ilişkiyi ve politik ve sosyokültürel varoluş mücadelelerini irdeliyor.

Hatay'daki Suriyeli mülteci girişimciliği ve mekânsal faktörler üzerine çalışmalarında Karan, Çakır ve Kurtarır genellemelerin eleştirisini yaparak Hatay'ın ilçelerinde mekânsal faktörlerin mülteci girişimciliğini nasıl etkilediği, bu farklılıkların mültecilerin yerel adaptasyon stratejilerini nasıl değiştirdiğini tartışıyorlar.

Erdoğan ise kapsamlı bir incelemeye dayanan çalışmasında Birleşik Krallık'ta mülteciler ve göç alanında temel politikaların, vatandaşlık politikası, topluluk uyumu, topluluğu hazırlamak, hizmetlere erişimi kolaylaştırmak ve tam potansiyeli gerçekleştirmek olarak belirlendiğini tespit ediyor.

Selma Akay Ertürk "Koronavirüs Salgınının Türkiye'deki Suriyelilere Etkileri Üzerine İlk İzlenimler" başlıklı makalesinde salgının Türkiye'deki Suriyelilere üzerindeki etkilerini sosyoekonomik, kültürel ve mekânsal bağlamda irdelerken mültecilere yardım eden kuruluşların bu acil kriz durumunda verdikleri yanıtları incelemektedir.

Bu sayıda ayrıca üç tane kitap kritiği yer alıyor. Gülten Madendağ, Nesli Keskinöz Bilen'in *Psikanaliz ve Göç, Gitmek mi? Kalmak mı?* başlıklı derleme kitabını; Mustafa Saygın Araz, Hüseyin Mirza Karagöz'ün, Türkiye'de Alevilik: Toplumsal Çatışmalar ve Göç Modellerine Bakış başlıklı kitabını ve Meltem Yılmaz Şener, Ece Temelkuran'ın *Bir Ülke Nasıl Kaybedilir* başlıklı kitaplarını *Göç Dergisi* için değerlendirdi.

Göç Dergisi'nin Yeni Editörleri İş Başında

2013 yılından kuruluşundan bu yana bizimle çalışan ve yayın sürecine destek veren tüm yazar, hakem ve yayın kurulu üyelerimize teşekkür ederiz. Alandaki ilk ve tek uluslararası hakemli bilimsel dergi olarak yola çıkan *Göç Dergisi*'nde 2020 itibarıyla yeni bir yayın kurulu yapılına geçerek alanının çok disiplinli doğasına uygun olarak alan editörlükleri oluşturduk. Bu vesileyle 2019 yılındaki açık çağrımıza yanıt veren tüm meslektaşlarımıza da teşekkür ediyoruz. Başvurular arasından seçtiğimiz aşağıdaki arkadaşlar alan editörü olarak süreli görevlerine başladılar. Çalışmaların bazı alanlarda daha yoğun olduğunu dikkate alarak bazı alanlarda birden fazla alan editör görevi alacak. Periyodik olarak yapacağımız açık çağrılarla özel dosya konularımızı dönüşümlü editörlük yöntemiyle zenginleştirmeyi planlıyoruz.

Alan Editörlerimiz: Doç. Dr. Yaprak Civelek, Demografi / Nüfus Çalışmaları, Doç. Dr. Sevim Atilla Demir, Sosyoloji, Doç. Dr. Selma Akay Ertürk, Coğrafya, Dr. Hatice Deniz Genç, Araştırma Yöntemleri, Dr. Olgu Karan, Yönetim ve İşletme, Dr. İnci Aksu Kargın, Antropoloji, Dr. Erhan Kurtarır, Kent Çalışmaları, Şehir ve Bölge Planlama, Doç. Dr. Vildan Mahmutoglu, Medya ve İletişim, Dr. Armagan Teke Lloyd, Toplumsal Cinsiyet, Doç. Dr. Özlem Özdemir, Halkla İlişkiler, Dr. N. Aslı Şirin, Siyaset

Bilimi, Prof. Dr. Ali Tilbe, Edebiyat, Dr Fethiye Tilbe, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Dr. Onur Unutulmaz, Uluslararası İlişkiler, Dr. Deniz Eroglu Utku, Siyaset Bilimi, Doç. Dr. Pınar Yazgan, Sosyoloji, Dr Ayşegül Kayaoğlu Yılmaz, Ekonomi. Kitap İnceleme Editörleri olarak da Doç. Dr. Tuncay Bilecen ve Dr. Esin Hamdi Dinçer görev aldılar. Yayın Kurulunun tam listesine web sitemizden ulaşılabilir. Katkıda bulunmak isteyen araştırmacı arkadaşlar istedikleri zaman yönetici editörler olarak bizimle irtibata geçebilirler.

Özel Sayılar için Makale Çağruları:

Göç Dergisi, alan editörlerinin hazırlayacağı özel dosya konularıyla önümüzdeki dönemde daha zengin bir içerikli okuyucu karşısına çıkmaya hazırlanmaktadır. Bu bağlamda, H. Yaprak **Civelek** ve Nihan **Bozok editörlüğünde hazırlanacak “Göç, Sağlık ve Pandemi”** özel sayısı için son makale gönderim tarihi 22 Haziran 2020’dir. Selma Akay **Ertürk** ve Erhan **Kurtarı** editörlüğünde hazırlanacak olan **“Kent ve Göç”** özel sayısı için ise son gönderim tarihi 14 Ağustos 2020’dir. Vildan **Mahmutoğlu** ve Ayla **Torun** editörlüğündeki **“Göç ve Sinema”** özel sayısı için son gönderim tarihi 1 Kasım 2020’dir. Önümüzdeki günlerde yeni özel sayı makale çağrılarını da dergi web sitesi ve çeşitli listelerde paylaşmayı planlıyoruz.

Kaynaklar

- Aljazeera. (2020). <https://www.aljazeera.com/news/2020/04/noam-chomsky-coronavirus-pandemic-prevented-200403113823259.html>
- BBC. (2020a). “Coronavirus: US green cards to be halted for 60 days, Trump says, <https://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-52377122>
- BBC. (2020b). Coronavirus: Immigration to US to be suspended amid pandemic, Trump says, <https://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-52363852>
- Gholami, R. (2020). Coronavirus: Social distancing is cutting asylum seekers off from education and support. *The Conversation*. April 6, 2020. <https://theconversation.com/coronavirus-social-distancing-is-cutting-asylum-seekers-off-from-education-and-support-134951>
- Guadagno, L. (2020). Migrants and the KOVID-19 pandemic: An initial analysis. IOM. No:60.
- IOM (2020a). Mobility impacts KOVID-19. <https://migration.iom.int>
- IOM (2020b). IOM Launches USD 499 Million Expanded KOVID-19 Response Plan to Help Address Critical Socio-Economic Impacts of Pandemic. <https://www.iom.int/news/iom-launches-usd-499-million-expanded-KOVID-19-response-plan-help-address-critical-socio>
- Kurahashi, S. (2020). Estimating Effectiveness of Preventing Measures for 2019 Novel Coronavirus Diseases (COVID-19), *Transactions of the Japanese Society for Artificial Intelligence* 35(3):D-K28_1-8. DOI: 10.1527/tjsai.D-K28
- Liu, H. (2020). Synchronized travel restrictions across cities can be effective in COVID-19 control. *medRxiv*. doi: <https://doi.org/10.1101/2020.04.02.20050781>.

8 COVID-19'un Uluslararası Hareketlilik ve Göçmenliğe İlişkin Etkisi Üzerine

- Mountz, A. (2020). The many facets of pandemic vulnerability. *OpenDemocracy*. April 17, 2020. <https://www.opendemocracy.net/en/pandemic-border/many-facets-pandemic-vulnerability/>
- Quilty, B.J. et al. (2020). The effect of inter-city travel restrictions on geographical spread of COVID-19: Evidence from Wuhan, China. *medRxiv*. doi: <https://doi.org/10.1101/2020.04.16.20067504>
- Sirkeci, I. (2020). Editorial: Remittances during the KOVID-19 Pandemic. *Remittances Review*, 5(1), 1-2. <https://doi.org/10.33182/rr.v5i1.950>
- Sirkeci, I., & Yucesahin, M. M. (2020). Coronavirus and Migration: Analysis of Human Mobility and the Spread of KOVID-19. *Migration Letters*, 17(2), 379-398. <https://doi.org/10.33182/ml.v17i2.935>
- UNHCR (2020). Beware long-term damage to human rights and refugee rights from the coronavirus pandemic. UNHCR. <https://www.unhcr.org/news/press/2020/4/5ea035ba4.html>
- Williams, C. C., & Kayaoglu, A. (2020). KOVID-19 and undeclared work: impacts and policy responses in Europe. *The Service Industries Journal*, 1-18. doi=10.1080/02642069.2020.1757073.
- Yayboke, E. (2020). Can I Stay or Can I Go Now? Longer-term Impacts of KOVID-19 on Global Migration. Center for Strategic and International Studies (CSIS). Washington. <https://www.csis.org/analysis/can-i-stay-or-can-i-go-now-longer-term-impacts-KOVID-19-global-migration>